

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: HENRIK STEFFENS

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "HENRIK STEFFENS", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 217. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-grundtvig04val-shoot-workid79092/facsimile.pdf> (tilgået 16. maj 2021)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

HENRIK STEFFENS.

BLANDT de Julemærker, som gav Grundtvig Haab om et lykkeligt Nytaar, var et Skrift af Henrik Steffens: Om den falske Theologi og den sande Tro, en Stemme fra Menigheden. Den danskfødte tyske Professor bekendte heri, at han nu var blevet en troende luthersk Kristen. — Hans Omvendelse, der var sket under Paavirkning af Præsten Scheibel i Breslau, vakte selvfølgelig stor Opsigt i Tyskland, og han blev Genstand for adskillige haanlige Angreb fra sine rationalistiske Modstandere. Et af de voldsomste og mest overfladiske af disse blev oversat i det københavnske Blad Dagen af Dr. jur. Jens Kragh Høst, som gav det sit fulde Bifald. Og derved fremkaldtes nedenstaaende Artikel af Grundtvig i Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn, den 24. April 1824.

Samtidig med Grundtvigs Stykke fremkom der en kort, alvorlig Indsigelse i Dagen af F. C. Sibbern.

Samme Eftersaar kom Henrik Steffens paa Besøg i København, og Grundtvig glædede sig paa Forhaand meget til at mødes med denne Frænde, som nu stod paa samme Trosgrund som han selv. Men desværre blev deres Møde ingenlunde saa hjerteligt og frugtbart, som Grundtvig havde haabet, især fordi Steffens paa Forhaand blev vundet imod Grundtvig af den Kreds, hvori han fornemmelig færdedes, hos Mynster, Brødrene Ørsted, Oehlenschläger og Sibbern. Se: Brev fra Grundtvig til Ingemann den 26. November 1824 i Grundtvig og Ingemann (1882) S. 32—36.

Henrik Steffens.

Naar en Kæmpe som Steffens ydmyg bekiender, at han er meget for lille, til at see Herrens Propheter og Apostler, end sige da ham Selv, over Hovedet, da forarger det naturligviis alle de storagtige Lilleputter, hvoraf nuomstunder den literaire Verden vrimler, og det er ganske i sin Orden, at de pege Fingre ad ham, og vrænge efter ham, thi det er Alt, hvad de mægte, og Alvorligheden, veed de, sidder hos mange Læsere saa løs, at den lader sig fordrive af det første, det bedste Fjellebod-Spilop. Her til Lands, hvor det lille Vognmands-Lag, paa den sidste Tid, synes at spille Mester, er det heller intet Under, at Indførselen bliver derefter, og paa denne Maaade lader det sig forklare, at en saa plump og jammerlig Anmeldelse af vor berømte Landsmands Bog: om den falske Theologie og den sande Tro, som den, der forleden stod i Dagen, er det Eneste, man hidtii herom saae paa Dansk. Saa bør det imidlertid ingenlunde være, dertil er Bogen for vigtig, og Dagens Indfald forbyder mig længer at opsætte, hvad jeg længe havde betænkt, tilskynder mig uopholdelig at anmelde et Skrift, der, efter mine Tanker, er skikket til at vække mange gavnlige Betragtninger.

At et saa opvakt Hoved, som Steffens unægtelig er, en Skribent, der ei blot har deelt Tidens høieste philosophiske Anskuelser, men, som En af Hoved-Mændene, kraftig virket til deres Uddannelse og Udbredelse, at han, i Manddoms-Alderen, opgiver dem, som Noget, der ei kan tilfredsstille den sandhedskjærlige Gransker, og bekiender, at han i den gamle, paa de høie Skoler som forældet hardtad bortkastede Bog: i Bibelen, har fundet, hvad han i Tidens Selv-Klogskab forgiæves søgte, fundet Sandhed til Salighed der, ikke ved spidsfindig Fortolk-

Henrik Steffens

ning, men ved at tage Alt eenfoldelig, som Luther og de Gamle: det er unægtelig et Vidnesbyrd om Evangeliets Kraft, som det vist nok ikke behøver, men som dog alle Christne maa glædes ved, og som burde vække Mange til alvorlig Eftertanke. At vor Tid er mageløs ligegyldig ved det største af alle Spørgsmaal, ved Spørgsmaalet om Sandhed til Salighed, det er øiensynligt; men skulde selv saadanne Exempler ei vække andet end kaad Spot og latterlig fornemme Skulder-Træk, da maatte man for Alvor troe, at den nærværende Slægt i det Hele slet ingen Følelse havde af aandelig Natur; thi hvem der blot halvveis troer, at det i ham, der veed af sig selv at sige, ei kan opløses, men maa i Evigheden høste, som det i Tiden saae, hvem der ogsaa kun halvveis troer det, og har beroliget sig over sin øvrige Vantrø med den Tanke, at i saa oplyste Tider kan kun Tosser og Børn have Fædrenes Tro, han maa dog nødvendig føle sig rystet, ved at see, han tænkte feil, ved at see en af Tidsalderens høiest Begavede vende tilbage til Fædrenes Tro, og bekiende det høit, uden at ændse Alt, hvad han derved taber i Verdens Øine, et Tab, som dog vist Intet uden Sjæle-Fred og et levende Saligheds-Haab kan for ham erstatte. Rystet i sit Inderste, maa en Saadan drives til alvorlig at undersøge, paa hvilke Grunde hans Saligheds Haab og hans Ringeagt for gammeldags Christendom hviler, og naar Mennesket først kommer dertil, at han alvorlig spørger om Sandhed til Salighed, da viser Kirkens Historie os, at Erfaring stadfæster Stifterens Ord: hvo som er af Sandhed, hører min Røst. Hvo som derimod, naar han seer en stor Aand høie sig for Christi Aand i Bibel-Ordet, beroliger sig med den Tanke: dersom jeg har Ret i min Vantrø, maa han være forrykt eller gaae i Barndom, altsaa er han forrykt eller gaaer i Barndom, han maa i det Mindste ikke snakke med om, hvad der fornuftigt, hvad der er Lys eller Mørke i aandelig Forstand, thi enten veed han det slet ikke, eller han skyer Lyset, som jo maatte vise ham, det skulde først afgjøres, om han har Ret i sin Vantrø, før han, uden Daarskab, kan slutte, at den modsatte Tro er uforsvarlig. Overalt synes det dog virkelig at grændse nær til Galskab, naar man paastaaer, det er Aands-Svaghed eller Forrykthed at antage en Tro, der ei blot til alle Tider har talt store Hoveder og høist besindige Mænd blandt sine Bekiendere, men som øiensynlig har bragt Videnskabelighed og Forstands-Udvikling til den Høide, de i Christenheden have naaet. Vil man gjælde for oplyst og fornuftig, skulde man dog i det Mindste vogte sig for at tale saa forvirret, og slutte saa hals-

Henrik Steffens

brækkende, at man beskiæmmes af, hvad man selv kalder Lys og Fornuft.

Dette være sagt som en venlig Paamindelse til dem, der nu omstunder vil slaae sig til Ridder paa bibelsk Christendom, at de ikke af Milepælen i Halle¹ lade sig forføre til at troe, de paa det attende Aarhundredes afstukkede Vei kan naae anden Hovedstad end Skams-Torp, hvor de dog vist nødig vil beklæde Højsædet. Hvad Vei de maae gaae, for nu at gjøre Ordets Tjenere Livet surt, har jeg naturligviis intet Kald til at vise dem; men vel har jeg Kald til at lære dem, at vores Tro ei døer af Trudslar, og at de ere Lysets Statholdere, netop som Paverne vare Christi, hvorfor deres Banstraaler da ogsaa have samme Virkning paa os, som Hines paa Reformatorerne, saa dem kaste vi smilende tilbage, med det oprigtige Ønske, at de maae ramme Lysets Fiender, under hvilket Navn og hvilken Kappe de end skjule sig, ligesom hine rammede Christi! Vi høre til den Menighed, som Stifteren gav Navn af Lysets Børn, og bød at svare til Navnet; det Sidste glemde vist nok Mange, som har det, men dog vidner Historien, at overalt, hvor Bibelen kom hen og troedes paa Ordet, der tændtes Lys, og der kan da vist Ingen med Grund fortænke os i, at vi kræve stærke Beviser, før vi vil troe, at hvad der tændte Lys i vor Sjæl, og tændte Lys i Landene, fra Jorsal, hid, at det er Mørke, og at hvad Christendommen, paa sin Vei giennem Tiden og paa sin Vei til vort Hjerte, fordrev som Mørke, adspredte som Taage, at det er nu blevet Lys. Ei Lysets Børn, men dets feige Forrædere maatte vi være, hvis nogen Pave-Bulle, i hvis Navn den saa udstædes, kunde bringe os til at antage saa utroelige Ting, eller endog kun til at fortie vor urokkelige Overbeviisning, at hvad der har gjort Lysets Gierning overalt, er Lys, og hvad der stræbde at forhindre og afbryde den, er Mørke, og at det er Bibel-Troens Forhold til Alt, hvad der i Tidens Løb har fornægtet og bekæmpet den.

At udsige denne Overbeviisning maa nødvendig være Trang for hver Christen, i Dage som disse; at udsige det høit og varmt maa hver Christen, som fik Tale-Gaver, ansee for en skyldig Kiærligheds-Gierning, og dobbelt forpligtet maa han føle sig dertil, naar han hidtil, som Forfatter, som vældig Folke-Taler, meer eller mindre selv drog i Aag med de Vantroer. Denne Kiærligheds-Gierning er det, Henrik Steffens har udført, i Bogen om den falske Theologie og den sande Tro, og hvem kan

¹ Ordspil med Rationalisten Wegscheiders Navn.

Henrik Steffens

være Christen, uden at glæde sig ret inderlig derover, glæde sig dobbelt, fordi han ikke, som adskillige bekiendte Mænd i vore Dage, der atter nærme sig Kirken, lader, som om det altid var hans Mening, men bekiender aabenhjertig, han har selv været i Vildfarelse, og vendte om, da han saae det. At Fienderne spotte med en saadan Bekiendelse, er naturligt, men at den betager dem den Fornøielse at slaae Manden med hans egne Ord, er dem tilvisse meget ubehageligt, og at en Forfatter, som bedre end de Fleste var istand til at forbinde sine forrige Yltringer med de nærværende, ei vil bringe den os alle fristende Forføngelighed det mindste Offer, er os et glædeligt Pant paa, at Solen er gaaet ned over de Propheter, som vente at see Steffens knæle for et Afguds-Billede, hvis Bændværk han saa klart gennemskuer. Kun opblæste Daarer spotte med hans Ord, at Anelsen hos ham gik foran Troen, som om Formodningen ikke altid i aandelige Ting maatte gaae foran for Vissheden, og som om især Steffens kunde undlade at bemærke, hvad der i høieste Grad var Tilfældet med ham, og hvad der kaster Lys paa hans hele offentlige Bane. Netop ved denne Bemærkning taber hans Bekiendelse alt mueligt Skin af Skrømt, for ei at tale om, hvad kun egenkærlige Daarer kan kalde falsk Anklage; thi den stemmer derved overeens med, hvad alle andre Christne, der opmærksom have betragtet hans aabne Færd, maatte finde. Hvem der saaledes, med mig, for 20 Aar siden, studsede ved at høre Steffens, med henrivende Veltalenhed, beskrive Christdommens Straale-Bane gennem Tiderne, ophøje dens guddommelige Virkninger, nedrive det opsminkede, livløse Afguds-Billede, man i Frankrig opreiste, og trindt i Europa tilbad som en himmelfalden Minerva, hvem der hørte det, maa vel sande, at Anelsen hos denne store Aand gik forud, ja, besynderlig langt forud for Troen, og hvem der ikke hørte det, kan dog komme til samme Overbeviisning, ved opmærksom at læse det 7de og 8de Stykke i hans Indledning til filosofiske Forelæsninger; thi selv om man ikke saa nøie, som vi, der da studerede den falske Theologie, kiender den Tone, der 1803 herskede hos os, kan dog af dens endnu vedvarende Efterklang lære Nok, for at skionne, at hvem der da talde som Steffens, maatte dybt og levende ane den Christi sande Guddom, hvis Herlighed saaledes for hans Blik gennemstraaede Tiderne. At det ei heiler er Noget, jeg først nu finder, kan hvem der lyster see i mit korte Begreb af Verdens-Kroniken (1812) og det dertil hørende Kronikens Gienmæle, hvor jeg udsagde det Ønske og Haab, jeg nu

Henrik Steffens

med Glæde seer opfyldes. Der sagde jeg ogsaa, hvad jeg nu med Fryd gientager, at skøndt jeg i hine Dage, som storagtig Unger-svend, veltilfreds med det Skyggeværk, men dengang kaldte oplyst Theologie og rensat Christendom, kun beundrede hans Ild og Tale-Gaver, saa var det dog en Gnist af denne Ild, hvorved, da Herren vilde, Lyset tændtes i min Sjæl, saa han er den eneste Lærer paa Høiskolen, hvem jeg haver Noget at takke, han er og den, som, ved at paanøde mig Bekiendtskab med et høiere Blik paa Konst og Videnskab, rakde mig Nøglen til Val-hals laasede Dør, og, hvad der er meer, hidrog mægtig til at bevare mig for Miskiendelse af Troens Forhold til Konst og Videnskab, som er fordærvelig, men hvoraf en Christen dog, i Dage, da begge Dele dreves saa uchristelig, nødvendig maatte fristes. Ei kan jeg fritage Steffens fra at spottes som en aandelig Krøbling af dem, der kalde det Tegn paa Sundhed og Kraft, afmægtig til at trodse den Kæmpe, som, efterat have lidt Døden for Sine, deler med dem sit evige Liv, og har gennem Aarhundreder viist, at Han kun behøver at udrække Spiret, saa knuses hans Fiender som Leerkar. Ei kan jeg heller forhindre Nogen fra at mishandle hans Bog og fordreie hans Ord; men dybt maatte jeg foragte mig selv, om jeg kunde taale, at man for mine Øren haaner den herlige Mand, og Christendommen i ham, uden i Sandheds Navn at aabenbare Uretfærdigheden, og kjaerlig, ja, broderlig at dele al den Spot og Galde, man vil udøse over ham, fordi han har gjort, hvad alle burde: erkiendt sin Vildfarelse og sin Trang til den himmelske Frelser, er vendt om til den Herre, som os kiøbde, og har frimodig bekiendt sin Tro!

Dette være Nok for denne Gang, thi det kan være Nok, da Ingen hos os endnu har prøvet at drøfte Bogen om den falske Theologie og den sande Tro, men Dagen kun gientaget en tydsk Forhaanelse, som kun kan ramme, hvis Overgang til Christendommen: til den sande, virkelige, gennem Tiderne forplantede, i Ordet uforanderlig talende Christendom, hvis det, uden videre Beviis, er Nok til at vanære en Mand, hvis det er et aandeligt Selvmord, som fortjener Skændsel og Afskyc.

Vel havde jeg betænkt, her, med det Samme, at gennemgaae Bogen, og, uden at fortie dens Mangler, gjøre opmærksom paa de mange skarpe Blik og dyrebare Sandheder, den indeholder; men det vilde medtage mere Tid, end jeg kan taale, at Forhaanelsen, uden at blottes i sin Nøgenhed, flyver om Land;

Henrik Steffens

her er vel ikke heller Stedet til en Tale, der turde falde de fleste Læsere meget for alvorlig. Vel veed jeg ikke ret, om Bøger af mig meer finde Læsere i Danmark, hvor man i det Hele synes at have lagt Bogen paa Hylden; men netop derfor agter jeg at prøve det, og kan da ei fattes Leilighed til nærmere at omtale en Bog, der, som en Stemme fra Menigheden, svarer til sit Navn, og fortjener at besvares, venlig, alvorlig, med en Stemme fra Kirken.

N. F. S. Grundtvig.
